

244
DR. GÖBEL JÓZSEF:

Pest-Budától máig

Fővárosi ügyosztályok

Az 1872. év végén hozott fővárosi törvényben megszabott keretek között az új budapesti közigazgatás részletes kidolgozására külön bizottságot küldtek ki. A 34 tagú bizottság három albizottsága közül a fővárosi kerületek számának és határvonalának megállapítását végző első albizottság munkájának eredményét múltkor ismertettük. Ez az albizottság jól megfogható, pontosan kitűzött feladatot kapott. Előterjesztése nyomán az egyesítésre kerülő három város képviselőtestületeiből alakult közös közgyűlés jól ki tudta szabni Budapest tíz kerületének körvonalait.

Sokkal nehezebb munkát kapott a 34-es bizottság második albizottsága: a fővárosi közigazgatás személyzeti kereteinek, szervezetének, részletes hatáskörének kialakítását. Fontos és szerteágazó feladatának megfelelően ez az albizottság volt a legnépesebb a három albizottság közül: tizennégy tagot tartalmazott, méghozzá kiváló, neves személyeket. Buda főváros képviselőtestületi kiküldötteiből ebbe az albizottságba tartozott Andorffy Károly, Országh Sándor, Petrovits Szilárd és Stangl János; Óbudáról Harrer Pál; Pest város részéről Busbach Péter, Csengey Endre, Gerlóczy Károly, Kamermayer Károly, Királyi Pál, Mátyus Arisztid, Steiger Gyula, Szentkirályi Mór és Tavaszy Endre képviselők. Az albizottságban Szentkirályi Mór elnökölt.

Gárdonyi Albert, a főváros valamikori tudós levéltárosának szavai szerint „ez albizottságnak volt a legnehezebb feladata, s igazán tiszteletre méltó munkát végzett, mert a hivatali személyzet hatáskörének megállapításával az egész közigazgatási ügymenetet szabályozta. Tulajdonképpen ez az albizottság állapította meg az új főváros közigazgatási szervezetét, amit a törvény csupán nagy körvonalakban rajzolt meg”.

Végül a 34-es bizottmány harmadik albizottsága — csupán hat taggal — a tanácsi választások módjának megállapítását dolgozta ki. Haris Sándor pesti küldött elnöklete alatt a budai Andaházy László és Fromann Elek, az óbudai Végh János, valamint a pesti Simon Florent és Wahrmann Mór képviselők tartoztak ide.

Az akkori adatok szerint az új Budapest kerekén háromszázezer főnyi lakosából 230 ezer fő Pesthez tartozott.

A főváros lakosságának több mint háromnegyedét a pesti oldal adta. Érthető, hogy az új budapesti szervezet kitűzésénél is az addigi pesti mintát vették alapul.

Igy Budapesten a 34-es bizottság javaslatára 1873-ban a következő ügyosztályok alakultak ki, a három város képviselőtestületének közös közgyűlése elhatározásából: I. jogügyi és személyzeti ügyosztály; II. középítési ügyosztály; III. magánépítészeti, felmérési és szabályozási ügyosztály; IV. árva és gyámügyi osztály; V. adó- és gazdasági ügyosztály; VI. egészségügyi osztály; VII. pénzügyi és gazdasági ügyosztály; VIII. tanügyi osztály; IX. ipar-, rendészeti és szegényügyi osztály; X. katonai ügyosztály.

A fővárosi közigazgatási ügyosztályok száma a kerek tízes számra törekvést árulja el, ugyanúgy, amint a kerületek számának meghatározásánál is látszott ilyen igyekezet. Az egyesítés előtt Budán hat, Óbudán öt, Pesten pedig nyolc osztály (ügyosztály) működött. De az ügyosztályoknál nem maradt a tízes beosztás oly sokáig, mint a kerületeknél. Már a következő évben, 1874 októberében, a főváros közgyűlése kilencre csökkentette az ügyosztályok létszámát, a tanácsi IV. árva- és gyámügyi osztály önálló egységkénti átszervezésével „Budapest főváros árvaszéke” elnevezéssel. Egy évtized múltán, 1885-ben, tizenegyre emelkedett az ügyosztályok száma, az elnöki, valamint a közgazdasági és közéletmelzési ü. o. szervezésével, majd 1911-ben további öt ügyosztályt szerveztek.